

УДК 597.6 (477.8)

РІЗНОМАНІТТЯ УГРУПОВАНЬ ЗЕМНОВОДНИХ В УКРАЇНСЬКІЙ ЧАСТИНІ БАСЕЙНУ РІКИ ПРИП'ЯТЬ

О. Решетило

*Інститут екології Карпат НАН України
вул. Козельницька, 4, Львів 79026, Україна
e-mail: reshetylo@yahoo.com*

У дослідженому регіоні басейну ріки Прип'ять виявлено 13 видів земноводних, що становить 65% видового різноманіття амфібій України. Встановлено значні відмінності в якісному та кількісному складі батрахоугруповань у просторовому градієнті басейну Прип'яті: збіднення різноманітності й чисельності угруповань простежується за комплексним зональним і кліматичним градієнтами, тобто з півночі на південь та із заходу на схід. Негативний вплив на формування та динаміку різноманітності угруповань земноводних має й антропогенний чинник. На підставі проаналізованих даних запропоновано умовний поділ досліджуваного басейну Прип'яті на чотири райони за ознакою різноманіття батрахоугруповань, а також низку заходів, які сприяли би збереженню і підтриманню не лише різноманіття амфібій, а й загального біорізноманіття у басейні Прип'яті.

Ключові слова: батрахоугруповання, різноманітність, охорона, заплавної ландшафт, басейн Прип'яті.

Заплавні ландшафти великих рівнинних рік представляють значне різноманіття умов і типів оселищ для земноводних, які здатні формувати різні за складом, структурою та походженням батрахоугруповання. Вагомим чинником впливу на формування різноманітності угруповань земноводних у заплавних ландшафтах є також і антропогенна діяльність, адже долини рік з давніх-давен слугували місцями існування та господарювання людини, що не могло не вплинути на формування угруповань земноводних в умовах заплавного ландшафту.

Беручи до уваги відсутність сучасних даних щодо угруповань земноводних у просторовому градієнті, а також брак відомостей про вплив антропогенного чинника на їхнє формування, ми обрали собі за мету дослідити різноманіття угруповань земноводних у значному за площею та різноманітністю умов басейні р. Прип'ять. Виходячи з цього, запланували встановити особливості формування батрахоугруповань під впливом структурних відмінностей заплавного ландшафту, перевірити гіпотезу щодо ролі русел рік досліджуваного басейну як ізолюючого чинника для земноводних, запропонувати необхідні заходи для підтримання та збереження різноманіття угруповань земноводних, а також, на підставі аналізу одержаних даних, накреслити концепцію їхньої динаміки на прикладі басейнової системи р. Прип'ять.

Матеріал і методи

Під час вибору місць для закладення пробних ділянок у досліджуваному басейні основним чинником, який брали до уваги, була наявність придатних для існування оселищ земноводних у заплавному ландшафті. У результаті було закладено п'ятнадцять пробних

ділянок, які загалом репрезентують українську частину басейну р. Прип'ять (рис. 1): 1 – верхів'я р. Прип'ять (окол. с. Світязь, Шацький р-н, Волинська обл.), заплавна лука на межі вільхового лісу; 2 – витoki р. Тур'я (окол. с. Затурці, Локачинський р-н, Волинська обл.), меліороване пасовище з каналізованим руслом ріки; 3 – гирло р. Тур'я (окол. с. Щитинь, Ратнівський р-н, Волинська обл.), заплавне пасовище; 4 – витoki р. Стохід (с. Зубильне, Локачинський р-н, Волинська обл.), пасовище, вільховий ліс, частково каналізоване русло ріки; 5 – гирло р. Стохід (с. Сваловичі, Любешівський р-н, Волинська обл.), заплавні луки з водоймами, чагарники; 6 – витoki р. Стир (с. Переліски і Підгір'я, Бродівський р-н, Львівська обл.), заплавна лука з водоймами і рибними ставами на базі русла; 7 – витoki р. Стир (с. Станіславчик, Бродівський р-н, Львівська обл.), вологе пасовище з водоймами; 8 – пониззя р. Стир (окол. с. Стара Рафалівка, Володимирецький р-н, Рівненська обл.), стариця, вологе пасовище; 9 – витoki р. Горинь (с. Велика Горянка, Кременецький р-н, Тернопільська обл.), облаштоване джерело і струмок серед села, витoki ріки оточені чагарниками, пасовищами, городами; 10 – пониззя української ділянки р. Горинь (окол. с. Городець, Володимирецький р-н, Рівненська обл.), заплавне пасовище; 11 – витoki р. Случ (окол. с. Червоний Случ, Теофіпольський р-н, Хмельницька обл.), струмок серед сільськогосподарських полів, частково зарослий чагарником; 12 – пониззя р. Случ (окол. м. Сарни, Сарненський р-н, Рівненська обл.), стариця, закинуті канали; 13 – середня частина української ділянки течії р. Уборть (окол. с. Лопатичі, Олевський р-н, Житомирська обл.), сосновий ліс; 14 – пониззя української ділянки течії р. Уборть (окол. с. Перга, Олевський р-н, Житомирська обл.), невеликі заплавні водойми, пасовище, дубове рідколісся; 15 – пониззя української ділянки течії р. Уборть (окол. с. Копище, Олешівський р-н, Житомирська обл.), заплавне пасовище з водоймами, чагарники.

Досліджувані пробні площі були представлені як природними оселищами, так і оселищами земноводних різного ступеня антропогенної трансформації. Збір матеріалу для встановлення якісного і кількісного складу земноводних здійснювали згідно з загальноприйнятими в герпетології методиками під час сезону їхньої найвищої активності (квітень-липень) протягом 2009–2010 рр. [3, 9]. Класи домінування в батрахоугрупованнях встановлювали за Кузякіним і Тішлером (зі змінами) [4, 11].

Результати і їхнє обговорення

За час проведених досліджень в українській частині басейну р. Прип'ять виявлено 13 видів земноводних (992 особини): тритон звичайний *Triturus vulgaris*, тритон гребінчастий *Triturus cristatus*, кумка звичайна *Bombina bombina*, землянка *Pelobates fuscus*, ропуха сіра *Bufo bufo*, ропуха зелена *Bufo viridis*, ропуха очеретяна *Bufo calamita*, рахкавка *Hyla arborea*, жаба трав'яна *Rana temporaria*, жаба гостроморда *Rana arvalis*, жаба «їстівна» *Rana esculenta*, жаба озерна *Rana ridibunda* й жаба ставкова *Rana lessonae* (табл. 1). Вони становлять 65% фауни земноводних України і представляють усе їхнє різноманіття у регіоні досліджень [6].

Отримані нами результати вказують на значні відмінності між угрупованнями земноводних досліджуваних пробних площ. Так, одними з найчисленніших як за якісним, так і за кількісним складом виявилися батрахоугруповання пониззів Стоходу, Стирі, Турії, а також витоків Стирі, натомість найбіднішими за цими показниками є середня ділянка течії Уборті, верхів'я Случі, Турії й Стирі.

Встановили, що найчисленнішими видами земноводних за відносною частотою трапляння в межах досліджуваного річкового басейну є звичайна кумка (*B. bombina*) та «їстівна» жаба (*R. esculenta*), численними є також трав'яна жаба (*R. temporaria*) й озерна

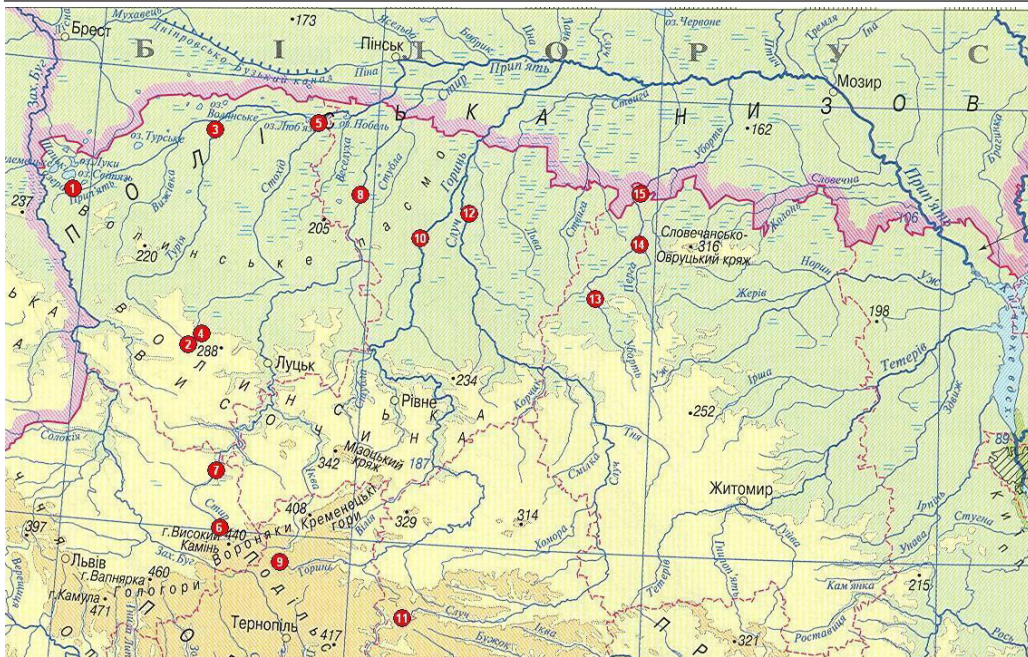

Рис. 1. Розташування досліджуваних пробних ділянок у басейні р. Прип'ять (опис пробних ділянок міститься у тексті згідно з поданою нумерацією).

жаба (*R. ridibunda*). Дещо нижчі показники у рахавки (*H. arborea*), гостромордої жаби (*R. arvalis*) й сірої ропухи (*B. bufo*). Решта ж видів, а саме звичайний тритон (*T. vulgaris*), гребінчастий тритон (*T. cristatus*), землянка (*P. fuscus*), очеретяна ропуха (*B. calamita*), зелена ропуха (*B. viridis*) і ставкова жаба (*R. lessonae*) мають найнижчі показники відносної чисельності у досліджуваному басейні р. Прип'ять (рис. 2).

У більшості з досліджених угруповань земноводних за структурою домінування переважають представники групи зелених жаб (*R. esculenta*, *R. ridibunda*) і кумка; основними кодомінантами в угрупованнях є бурі жаби (*R. temporaria*, *R. arvalis*) та рахавка. В окремих угрупованнях до числа домінантів чи кодомінантів належать ропухи, тритони і землянка. Єдиним видом, що не проявив жодної приналежності до груп домінування в батрахоугрупованнях, виявилася ставкова жаба. Слід вказати також і на те, що структура домінування в угрупованнях земноводних змінюється від повночленної (чи близької до неї) на природних і умовно природних пробних ділянках (витоки Стирі, пониззя Турії та Стоходу) або на помірно трансформованих (пониззя Горині й Уборті) до неповночленної на значно трансформованих площах (витоки Турії, Горині, Случі, верхів'я Стирі й Прип'яті, а також пониззя Случі) чи на тих ділянках, де бракує оселищ, придатних для земноводних (середня ділянка течії й частково пониззя Уборті). До чинників, які призводять до збіднення видового різноманіття угруповань земноводних і до спрощення структури домінування в них слід, окрім антропогенного (значна сільськогосподарська трансформація заплави), зарахувати біотичні (значні площі соснових лісів, які не є сприятливими оселищами для амфібій, особливо на тлі відсутності оптимальних репродуктивних водойм) і абіотичні (високі береги рік, відсутність вираженої заплави та придатних для існування лентичних водойм).

Загалом, слід вказати як на вищу видову представленість батрахофауни, так і на більше різноманіття батрахоугруповань у межах верхів'я басейну Прип'яті, порівняно з

Таблиця 1

Видове різноманіття і відносна чисельність особин земноводних
в українській частині басейну р. Прип'ять

Вид	Прип'ять		Тур'я		Стохід		Стир		Горинь		Случ		Уборть		
	Верхів'я	Понизя	Верхів'я	Понизя	Верхів'я	Понизя	Верхів'я	Понизя	Верхів'я	Понизя	Верхів'я	Понизя	Сер. течія	Понизя	
<i>T. vulgaris</i>	1	—	1	—	20	5	—	1	—	1	—	—	—	—	
<i>T. cristatus</i>	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
<i>B. bombina</i>	10	—	25	20	70	10	20	1	35	—	—	11	—	1	
<i>P. fuscus</i>	—	—	1	—	1	—	1	—	2	—	—	—	—	10	
<i>B. bufo</i>	—	—	—	5	22	—	2	—	5	—	—	3	—	6	
<i>B. calamita</i>	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
<i>B. viridis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
<i>H. arborea</i>	—	—	—	30	—	—	—	20	—	10	—	—	—	—	
<i>R. temporaria</i>	—	—	1	3	43	—	65	13	—	—	—	—	—	1	
<i>R. arvalis</i>	—	—	2	4	45	—	3	—	—	—	—	—	2	—	
<i>R. esculenta</i>	5	15	5	5	62	15	6	10	15	9	27	5	21	25	
<i>R. ridibunda</i>	10	—	1	—	5	28	5	16	1	—	8	3	11	21	
<i>R. lessonae</i>	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Разом, ос.:	27	18	77	31	137	275	30	134	29	64	12	49	8	40	61

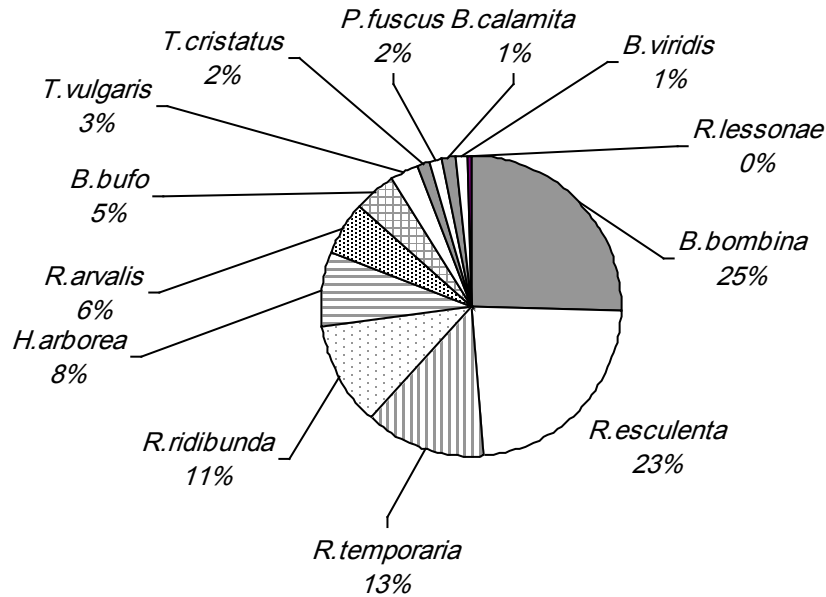

Рис. 2. Співвідношення відносної чисельності видів земноводних в українській частині басейну р. Прип'ять.

його пониззям. Перш за все це пов'язано з відсутністю очеретяної ропухи, східна межа видового ареалу якої в Україні практично збігається зі східною межею Волинського Полісся [10]. Окрім цього, необхідно зауважити відсутність гребінчастого тритона і ставкової жаби, які, зрештою, є відносно рідкісними й у басейні верхів'я Прип'яті, а до того ж відомі своєю значною екологічною вибагливістю (стенобіонтністю) та необхідністю комплексних оселищ (комплексу водних і наземних оселищ) для реалізації життєвого циклу, що й може бути однією з причин їхньої відсутності у наших зборах в українській частині пониззя басейну Прип'яті, оскільки воно є більш гомогенним і одноманітним за структурою, порівняно з регіоном басейну верхів'я Прип'яті.

Застосувавши прямий градієнтний аналіз [5] для охоплення усього масиву одержаних даних щодо якісного і кількісного складу угруповань земноводних по всьому досліджуваному басейну Прип'яті, встановили, що видова різноманітність земноводних збільшується, а відносна чисельність їхніх угруповань зростає за комплексним зональним градієнтом, вісь якого проходить з півдня на північ, або від витоків правих допливів Прип'яті до місць їхнього впадіння у неї, тобто за напрямком течії.

Аналіз ступеня антропогенної трансформації заплавної ландшафту або градієнта антропогенної трансформації, який, на відміну від попереднього, не має закономірного лінійного характеру, показав, що ділянки з нижчим антропогенним навантаженням мають вищі показники як видового багатства, так і відносної чисельності угруповань. Таким чином, це може вказувати на те, що значна антропогенна трансформація заплавної ландшафтів однозначно має негативний вплив на земноводних, оскільки збіднюється склад їхніх угруповань і знижується відносна чисельність особин, незалежно від локалізації у просторовому градієнті басейну р. Прип'ять, а також підтверджувати гіпотезу про поповнення і збагачення батрахоугруповань нижчих за течією ділянок заплави шляхом пасивної міграції особин видів земноводних. Тобто це може свідчити про існування міграційних коридорів руслами рік басейну Прип'яті, а відтак і про функціонування

природних екологічних коридорів у заплавах, які й проявляють себе через пасивну міграцію видів земноводних і їхню участь у формуванні батрахоценозів.

Порівнявши отримані дані за обома градієнтами (зональним і антропогенним), можемо стверджувати, що за наслідками свого впливу вони є односпрямованими (хоча й антропогенна трансформація не має векторного характеру), що можна пояснити низкою історичних і технічних причин, через які швидшої та сильнішої за наслідками трансформації зазнавали невеликі за розмірами і доступніші для антропогенної діяльності заплавні біогеоценозні екосистеми верхів'їв рік басейну Прип'яті, на відміну від значних за площею і відносно малодоступних заплавних ландшафтних екосистем пониззя (ступені організації екосистем подані за [2]).

Оцінюючи значимість впливу згаданих чинників на формування різноманітності угруповань земноводних, слід вказати на перевагу впливу зонального градієнта у значному просторовому вимірі (провінційна басейнова екосистема), натомість вплив антропогенного градієнта є більш відчутним у локальному вимірі (окремі біогеоценозні й ландшафтні екосистеми), який у деяких випадках може не збігатися із зазначеною тенденцією. Підтвердженням цього є складніші за структурою батрахоугруповання витоків Стирі, порівняно з її верхів'ям, які, хоч і містяться вище за напрямком течії, проте зазнають меншого антропогенного навантаження і, відповідно, мають перевагу за аналізованими показниками порівняно з нижчими, проте більш трансформованими ділянками заплавл.

Окрім значного впливу зонального й антропогенного градієнтів на формування різноманітності угруповань земноводних та їхньої динаміки у просторовому градієнті умов басейну ріки Прип'ять, нами встановлено також тенденцію до видового збіднення угруповань земноводних зі зміною градієнта континентальності умов у бік його посилення (вісь захід-схід), а саме: з посиленням континентальності умов існування, які передбачають зміну цілого ряду абіотичних і біотичних параметрів середовища, зі складу угруповань випадають більш вимогливі до комплексу локальних екологічних умов стенотопні види (*T. cristatus*, *R. lessonae*), а також види, що перебувають на межі свого ареалу (*B. calamita*).

Під час розгляду питання про ізолюючу роль русел рік досліджуваного басейну у формуванні угруповань земноводних, слід узяти до уваги основні типи ландшафтів регіону досліджень і відзначити деяку просторову відмінність у їхньому розподілі. Так, характерними для басейну верхів'я Прип'яті є мішанолісові хвойно-широколисті поліські низовинні та височинні денудаційні, кінцево-моренні, а також широколисті розчленовані височинні лісові типи ландшафтів. Для басейну пониззя Прип'яті притаманні лише мішанолісові хвойно-широколисті поліські низовинні та височинні зандрові типи ландшафту. Спільними ж для обох частин басейну типами ландшафтів є мішанолісові хвойно-широколисті поліські низовинні та височинні алювіально-зандрові й моренно-зандрові, широколисті хвилясті, а також заплавні типи ландшафтів [1].

Таким чином, беручи до уваги представлений ландшафтний розподіл, можемо вважати р. Горинь межею, що розділяє досліджуваний басейн Прип'яті на західну та східну частини, а південні границі Волинського й Житомирського Полісся – умовною межею між північною та південною його частинами (рис. 3). Відповідно до цього, маємо право стверджувати, що вище ландшафтне різноманіття верхів'я досліджуваного басейну сприяє як більшій різноманітності угруповань земноводних порівняно з пониззям, так і вищій видовій різноманітності земноводних загалом (13 і 10 видів, відповідно). Аналіз даних щодо усередненої якісної та кількісної представленості видів у батрахоугрупованнях кожного з виділених районів підтверджує описані тенденції і тренди щодо динаміки різноманітності

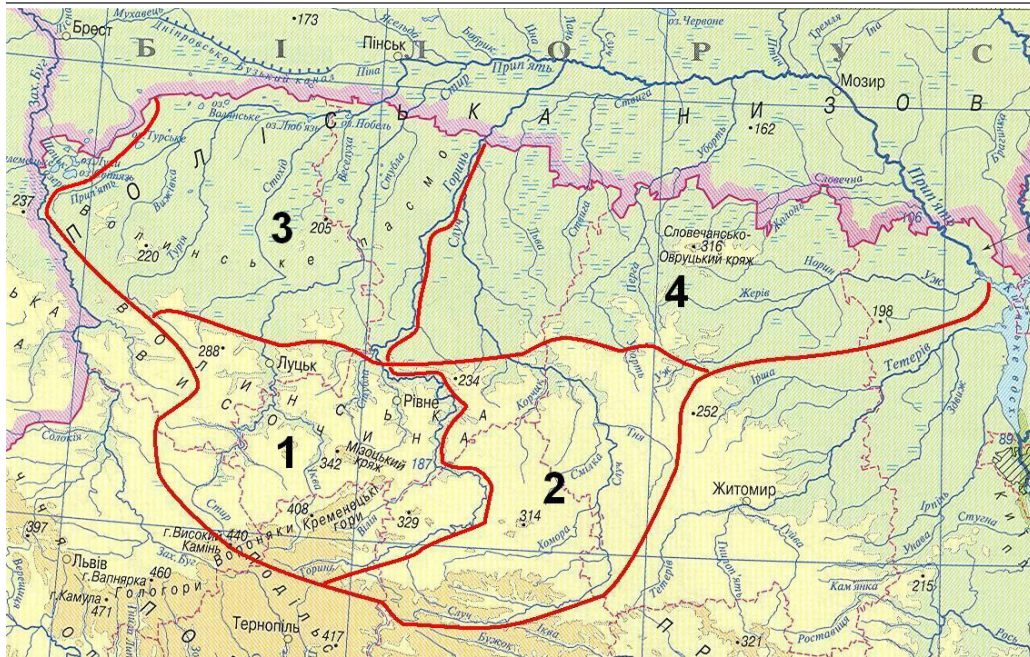

Рис. 3. Районування української частини басейну р. Прип'ять за ознакою різноманітності батрахоугруповань: 1 – південно-західний район; 2 – південно-східний район; 3 – північно-західний район; 4 – північно-східний район.

угруповань земноводних у просторовому градієнті умов басейну р. Прип'ять (табл. 2). β -різноманіття угруповань досліджуваного басейну вказує на те, що нижні ділянки течій є більш однотипними (вирівняними), проте багатшими за видовим складом [7]. Це може свідчити як про наслідок пасивної міграції, так і про подібність ландшафтів, і, відповідно, умов існування та формування батрахоценозів. Саме ця гіпотеза й видається нам найбільш придатною для пояснення значних відмінностей у структурі угруповань земноводних верхів'я та пониззя Прип'яті, а відтак, і причини цього слід шукати у структурних відмінностях і різноманітті ландшафтів басейну р. Прип'ять.

Таблиця 2

Представленість батрахоугруповань у виділених районах басейну р. Прип'ять

Район	Видове багатство, сер. к-сть видів	Середня чисельність, ос.
1 – Південно-західний	4,2	77
2 – Південно-східний	3,0	12
3 – Північно-західний	8,2	88
4 – Північно-східний	4,0	40

Цілковито очевидне збіднення видового складу угруповань земноводних пониззя Прип'яті порівняно з верхів'ям може бути пов'язане саме зі збідненням його ландшафтного різноманіття: п'ять типів проти семи, причому чотири з них є спільними для усього басейну. Тобто така ландшафтна структура пониззя досліджуваного басейну здатна підтримувати існування батрахоугруповань, до складу яких входять переважно невибагливі до екологічних умов середовища (евритопні) види, що й підтверджують наші дані (табл. 2). Отже більш гетерогенні умови середовища (ландшафтні умови) здатні сприяти формуванню більш різноманітних як за складом, так і за просторовим розташуванням (мозаїчність)

оселищ (що є надзвичайно важливим для перебігу життєвого циклу земноводних, зокрема стенобіонтних видів), які підтримують більший набір потенційних екологічних ніш, що, відповідно, й зумовлює вищі якісний і кількісний склад угруповань земноводних, ускладнює їхню структуру, підвищуючи цим їхню стабільність.

Таким чином, з огляду на кліматичні та ландшафтні відмінності у просторовому градієнті басейну Прип'яті, які, як було показано, зумовлюють просторову динаміку різноманітності угруповань земноводних, гіпотезу про ізолюючу роль русел рік для земноводних можна вважати частково підтвердженою, принаймні для р. Горинь, яка є просторовою межею у басейновій екосистемі Прип'яті.

Природоохоронний аспект проведеного дослідження слід розділити на два рівні: локальний (місцевий) і просторовий (державний). Розглядаючи перший із них, основну увагу необхідно зосередити на тих ділянках заплав, які піддані чи піддаються значній антропогенній трансформації. До них належать насамперед верхів'я Турії, Горині та Случі. Серед найбільш вагомих чинників, що негативно впливають на різноманітність і чисельність земноводних, слід виділити інтенсивне ведення сільського господарства в заплавному ландшафті, забруднення та штучне заривнення водойм у заплаві, наслідки осушувальної меліорації, а також вирубування у заплаві дерев і чагарників. Усунення чи зменшення наслідків впливу згаданих чинників мають покращити не лише існуючий стан батрахоугруповань, які є одними з найбідніших у досліджуваному басейні за видовим складом, а й змінити на краще природоохоронну ситуацію у верхів'ях цих річок загалом. Отже, для пд.-зх. і пд.-сх. районів пропонуємо зменшити антропогенну трансформацію заплав чи наслідки такої трансформації, а для пн.-зх. і пн.-сх. – намагатися не збільшувати штучне навантаження на заплашний ландшафт, підтримуючи його помірно (традиційне) використання людиною, тобто помірний випас, викошування, городництво тощо.

Переходячи до вищого рівня охорони природи – державного, насамперед слід згадати про формування екомережі України та її завдання [8]. Одним із важливих широтних коридорів екомережі України є Поліський коридор, який формується на основі річково-долинних ландшафтних коридорів басейну Прип'яті, що охоплюють долину річки Прип'ять та нижні ділянки течій її основних допливів. У цьому природоохоронному контексті заплави досліджуваних рік повинні не лише виконувати оселищну роль для забезпечення існування угруповань земноводних, а й бути дієвими просторовими коридорами, які б забезпечували міграційні потреби тварин, зокрема земноводних, задля забезпечення повноцінного функціонування Поліської провінційної екосистеми. Виходячи з цього, зусилля мають бути спрямовані саме на забезпечення цілісності природних заплашних ландшафтів і їхньої функціональної єдності в досліджуваному басейні р. Прип'ять.

Таким чином, підсумовуючи результати досліджень, можемо констатувати, що на формування і динаміку різноманітності батрахоугруповань у модельному річковому басейні вирішальний вплив має специфіка та рівень антропогенної трансформації заплавного ландшафту (антропогенний градієнт), проте це твердження справджується лише на локальному рівні. Основну ж роль на значному просторовому рівні відіграють зональний і кліматичний чинники, себто зональний градієнт (південь-північ) і градієнт континентальності умов (захід-схід), які впливають на формування угруповань земноводних і визначають їхні динамічні зміни. Окрім цього, значну роль відіграє ландшафтнерізноманіття (гетерогенність ландшафту) як похідне зонального і континентального градієнтів, а також мозаїчність оселищ земноводних, яка, зрештою, нерідко має антропогенне походження. Отже, взявши до уваги просторову подібність трендів за наслідками впливу на динаміку

різноманітності угруповань земноводних зонального і антропогенного градієнтів, а також чітку спрямованість впливу градієнта континентальності, можемо підсумувати, що збіднення різноманітності угруповань земноводних та їхньої чисельності у просторовому градієнті української частини басейну р. Прип'ять простежується з півночі на південь і з заходу на схід.

Роботу виконано за фінансової підтримки Державного фонду фундаментальних досліджень у рамках реалізації спільного білорусько-українського конкурсного наукового проекту № 29.4/030. Висловлюю щире подяку співробітникам Державного природознавчого музею НАН України В.Б. Різуну і Т. П. Яницькому за плідну співпрацю та цінні коментарі під час виконання завдань проекту й опрацювання зібраних матеріалів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Географічна енциклопедія України: В 3-х т. К.: УРЕ, 1990. Т. 2. 480 с.
2. Голубець М. А. Екосистемологія. Львів: Поллі, 2000. 316 с.
3. Измерение и мониторинг биологического разнообразия: стандартные методы для земноводных / Пер. с англ. М.: Изд-во КМК, 2003. 380 с.
4. Кузякин А. П. Зоогеография СССР // Уч. зап. МОПИ им. Крупской. 1962. Т. 109, вып. 1. С. 3–182.
5. Миркин Б. М., Розенберг Г. С. Фитоценология. Принципы и методы. М.: Наука, 1978. 212 с.
6. Писанець Є. Земноводні України. К.: Вид-во Раєвського, 2007. 192 с.
7. Решетило О. С. Просторові аспекти й антропогенна динаміка різноманітності угруповань земноводних басейну верхів'я р. Прип'ять // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. біол. 2010. Вип. 52. С. 91–100.
8. Розбудова екомережі України. К., 1999. 127 с.
9. Руководство по изучению земноводных и пресмыкающихся. К.: Наук. думка, 1989. 172 с.
10. Червона книга України. Тваринний світ. К.: Глобалконсалтинг, 2009. 623 с.
11. Tischler W. Einführung in die Ökologie 1. Stuttgart, New York: Gustav Fischer Verlag, 1979. 215 S.

Стаття: надійшла до редакції 27.01.11

прийнята до друку 01.02.11

DIVERSITY OF AMPHIBIAN COMMUNITIES IN THE UKRAINIAN PART OF THE PRYPIAT RIVER BASIN**O. Reshetylo**

*Institute of Ecology of the Carpathians of NAS of Ukraine
4, Kozelnytska St., Lviv 79026, Ukraine
e-mail: reshetylo@yahoo.com*

13 amphibian species are revealed in the region of Prypiat river basin, what is 65% of the amphibian species diversity of Ukraine. Considerable differences of qualitative and quantitative composition of amphibian communities in the spatial gradient of Prypiat basin are found out: diversity and number decreasing of the communities along the complex zonal and climatic gradients is noticed, i.e. southwards and eastwards. Anthropogenic factor also has negative influence on the formation and dynamics of amphibian communities' diversity. According to the data analysis the conditional division of the investigated Prypiat basin into four regions after the feature of diversity of the amphibian communities is suggested. A row of actions which would contribute to conservation and maintaining not only amphibian diversity, but biodiversity in general as well in Prypiat basin is proposed.

Key words: amphibian communities, diversity, protection, floodplain landscape, Prypiat basin.

РАЗНООБРАЗИЕ СООБЩЕСТВ ЗЕМНОВОДНЫХ В УКРАИНСКОЙ ЧАСТИ БАСЕЙНА РЕКИ ПРИПЯТЬ**О. Решетило**

*Институт экологии Карпат НАН Украины
ул. Козельницкая, 4, Львов 79026, Украина
e-mail: reshetylo@yahoo.com*

В исследованном регионе бассейна реки Припять выявлено 13 видов земноводных, что составляет 65% видового разнообразия амфибий Украины. Установлены значительные различия в качественном и количественном составе батрахосообществ в пространственном градиенте бассейна Припяти: обеднение разнообразия и численности сообществ наблюдается вдоль комплексного зонального и климатического градиентов, т.е. с севера на юг и с запада на восток. Негативное влияние на формирование и динамику разнообразия сообществ земноводных имеет и антропогенный фактор. На основании проанализированных данных предложено условное деление исследуемого бассейна Припяти на четыре района по признаку разнообразия батрахосообществ, а также ряд мероприятий, которые способствовали бы сохранению и поддержанию не только разнообразия амфибий, но и общего биоразнообразия в бассейне Припяти.

Ключевые слова: батрахосообщества, разнообразие, охрана, пойменный ландшафт, бассейн Припяти.